

Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa opas

Laura Kurkinen & Peppina Suutarinen

Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa -opas on tehty opinnäytetyön toiminnallisena tuotoksena keväällä 2019.

Opas on tarkoitettu selventämään mediakasvatuksen käsitettä ja sen tarkoitusta varhaiskasvatuksessa. Se tarjoaa tietoa, tukea sekä ideoita sen toteuttamiseen.

Nykyään media on osa jokaisen lapsen arkea. Tämän vuoksi on tärkeää kasvattaa lapsi turvalliseen mediankäyttöön jo varhaiskasvatuksessa.

Opas on ensisijaisesti tarkoitettu varhaiskasvatuksen työntekijöille sekä lasten vanhemmille, mutta oppaasta hyötyy varmasti jokainen aiheesta kiinnostunut.

Käsitteistö

Mediakasvatus: Opetetaan yksilön median käyttöä ja harjoitellaan erilaisia mediataitoja.

Monilukutaito: Erilaiset lukutaidot kuten perus-, numeerinen-, kuva- ja medialukutaidot.

Medialukutaito: Kyky tulkita, ilmaista, analysoida, kyseenalaistaa, luoda sekä käyttää mediaa.

Mediakriittisyys: Tarkoittaa median lukemista kriittisellä silmällä, ettei kaikkea lukemaa oteta automaattisesti todesta.

Mediataidot: Taito hankkia tietoa medially ja mediasta kuten tulkita erilaisia mediasisältöjä, käyttää mediavälineistöä, olla yhteyksissä median välityksellä ja ilmaista itseään niiden avulla.

Mediakulttuuri: Kulttuuri, jossa erilaiset mediat, mediaesitykset ja mediassa tapahtuva kommunikointi ovat keskiössä.

Diginatiivi: Henkilö, joka on syntynyt digitaalisten sekä älylaitteiden aikakautena, kutsutaan diginatiiviksi. Internet on ollut tämän henkilön syntymästä asti olemassa ja ihmisten jatkuvassa arkipäiväisessä käytössä.

Mediakasvatus -sana syntyy kahdesta sanasta: media ja kasvatus.

Kun lähdetään miettimään mitä mediakasvatus sanana tarkoittaa ja pitää sisällään, tulee miettiä mitä sanat media ja kasvatus tarkoittavat erikseen.

Asia ei siis ole niin yksiselitteinen, kuin mitä sen ehkä ajatellaan olevan.

Media

Media on tietoa, jota välitetään ihmisille erilaisten tiedonvälityslaitteiden kautta.

Media on myös erilaisia laitteita, viestintäkanavia sekä sisältöjä.

Media on vaikutusvaltainen ympäristö, joka vaikuttaa vahvasti kulttuuriimme sekä siihen, miten toimimme eri tilanteissa.

Kasvatus

Kasvatus on käytännöllistä toimintaa, jossa kasvattaja pyrkii omalla toiminnallaan, esimerkeillä, sanoilla ja teoilla vaikuttamaan kasvatettavan kehitykseen sekä toimintaan.

Kasvatusta tapahtuu, kun kasvattaja sekä kasvatettava ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa.

Mediakasvatus

- Mediakasvatus on kasvatusta, jossa otetaan huomioon median merkitys ja laajuus sekä yhteiskunnassa että perheiden arjessa. Eli nykypäivänä kasvatusta ei voi tapahtua ilman, että kasvatus olisi mediakasvatusta.
- Mediakasvatuksen tarkoituksena on kehittää lapselle opastavia sekä suvaitsevia työkaluja, joiden avulla voidaan rakentaa terve maailman- sekä ihmiskuva.
- Mediakasvatus ei ole tekniikkakeskeistä tai välinepainotteista. Vaikka median välitykseen ja lukemiseen usein käytetään tekniikkaa ja välineitä, ei mediakasvatuksessa niitä välttämättä tarvita. Tästä syystä siihen voi liittyä laulamista, erilaisia leikkejä sekä keskusteluja.

- Mediakasvatuksessa kehitetään lapsen omia mediataitoja sekä harjoitellaan kriittistä medialukutaitoa.
- Mediakasvatus on omia ajatuksia aktivoivaa, keskustelevaa sekä kommunikatiivista. Mediakasvatukseen liittyy myös analysointi, kriittisyys sekä valikoiva median käyttäminen.
- Mediakasvatuksessa tärkeää on järjestää riittävästi aikaa vuorovaikutukselle, jossa puhutaan, jaetaan sekä kuunnellaan mediaa ja sen tuomia kokemuksia ja ajatuksia. Lasten tulee saada vapaasti ilmaista omat ajatuksensa mediasta tai sen tuomista tunteista.

Mediakasvatus valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa

- Moniluku ja tieto- sekä viestintäteknologian osaaminen kuuluu varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteissa laaja-alaiseen oppimiseen. Sitä tarvitaan arjessa melkein päivittäin, jonka vuoksi lasten on hyvä oppia nämä taidot jo varhain.
- Monilukutaitoon kuuluu erilaiset tekstit esimerkiksi kirjoitetut, puhutut, audiovisuaaliset tai digitaaliset tekstit sekä erilaiset lukutaidot kuten kuvan-, numeerinen-, media- ja peruslukutaidot.

- Mediakasvatus on kirjattu “Minä ja meidän yhteisömme”-otsikon alapuolelle. Siinä on määritelty mediakasvatuksen tehtävä, joka on luoda ja tukea lasten aktiivista osallisuutta sekä heidän itsensä ilmaisua yhteisössä. Siellä tulee antaa lapsille aikaa tutustua erilaisiin medioihin turvallisesti ja sen lisäksi harjoitella lähde- ja mediakriittisyyttä.
- Myös median vastuullisuus ja toisten huomioiminen kuuluu vahvasti niin mediakasvatukseen kuin ylipäänsä varhaiskasvatuksen toimintaan.
- Mediakasvatukseen kuuluu myös vahvasti työntekijöiden tekemä digitaalinen dokumentointi, jota hyödynnetään muun muassa lasten havainnoinnissa.

Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa

- Mediakasvatus on tärkeä osa varhaiskasvatusta. Sen tärkeyden määrittää se, miten lapsi saadaan osalliseksi ja lasta pystytään osallistamaan osaksi erilaisia medioita.
- Varhaiskasvatuksessa mediakasvatuksella pyritään antamaan lapsille ikä- ja kehitystasoonsa mukautuvaa mediakasvatusta. Heillä on oikeus tutustua median eri muotoihin turvallisessa ympäristössä turvallisten ihmisten kanssa.
- Lisäksi varhaiskasvatuksessa pyritään antamaan tukea itseilmaisuuksiin median avulla, sekä autetaan uusien ja ajanmukaisten mediavälineistön käytössä.

- Varhaiskasvatuksessa huomioidaan myös se, että lapset ymmärtävät mediakulttuuria sekä heidän omia mediataitojaan.
- Tavoitteena on se, että lapsi pystyy tulevaisuudessa itsenäisesti hyödyntämään oppimaansa mediataitoja erilaisiin tehtäviin, kuten tiedonhakuun ja sosiaalisiin tarpeisiin.
- Toiseksi pyritään myös siihen, että lapset osaavat käyttäytyä mediassa ja huomioida sekä oman että muiden hyvinvoinnin.

Mediakasvatus käytännössä

Käytännössä mediakasvatus tarkoittaa sitä, että lasten kanssa tutustutaan median eri muotoihin.

Näitä eri muotoja kokeillaan ja tutkitaan lasten mielenkiintojen mukaisesti vaikkapa erilaisten leikkien, askartelujen sekä draaman avulla. Mediailmioita ja niiden kautta tulleita lasten ajatuksia ja kysymyksiä esimerkiksi todenmukaisuudesta, pohditaan yhdessä.

Todenmukaisuutta ja mediakriittisyyttä voidaan harjoittaa myös kuvanmuokkausohjelmilla, jossa kuvaa muokataan erilaiseksi esimerkiksi lisäämällä kuvaan ominaisuuksia.

Arjessa mediakasvatusta voidaan toteuttaa esimerkiksi lasten omilla mediaesityksillä teknologisten ja erilaisten välineiden hyödyntämisenä.

Mediakasvatuksen välineitä

Mediakasvatusta voidaan toteuttaa näillä seuraavilla mediakasvatuksen välineillä →

Kirjat ja lehdet

Kirjojen kautta lapsi pystyy käsittelemään omia tunteitaan, oppia empatiaa sekä kartuttamaan mielikuvitusta.

Kirjoilla voidaan esimerkiksi tukea lapsen matemaattisen ajatuksen kehittämistä, kuten kuvien avulla laskemalla.

Lisäksi kirjoissa käsitellään mediaa ja sen merkitystä ihmisten elämässä.

Pelit ja leikit

Näiden avulla opitaan sosiaalisia normeja, kunnioitusta muita ihmisiä kohtaan, jakamaan ja niidenkin avulla lapsi pääsee käsittelemään omia tunteita sekä vaikeitakin asioita, kuten esimerkiksi kuolemaa.

Internet, älylaitteet ja sosiaalinen media

Älylaitteilla pääsee surffailemaan internetissä sekä käyttämään erilaisia sovelluksia, jotka kehittävät lapsen mediataitoja. Sosiaalisen median käyttö harjaannuttaa sekä media- että sosiaalisia taitoja.

Musiikki

Musiikki ilmenee varhaiskasvatuksessa laulujen, laululeikkien sekä kuuntelun muodoissa. Sen tavoitteena on lapsen mielenkiinnon herättäminen, musiikin rytmin ja voimakkuuden havainnoiminen sekä soittimiin tutustuminen.

Draamakasvatus

Tähän kuuluu esim. erilaiset teatteri- ja mediaesitykset sekä roolileikit. Sen avulla kehitetään monia eri taitoja kuten yhteistyö, leikki- ja sosiaalisia taitoja. Näiden lisäksi lapsen minä-käsitys sekä käsitys ympäröivästä maailmasta kehittyvät sekä hän oppii ilmaisemaan itseään.

Mediailmiöt ja medialeikit

Mediailmiöitä syntyy muun muassa tv-ohjelmista, lauluista sekä videoista ja ne välittyvät lasten medialeikkeihin. Esimerkkejä mediailmiöistä ovat mm. putoushahmot sekä flossaus-tanssi.

Käsityöt

Käsitöiden, kuten piirustusten ja askartelujen tavoitteena on mm. omien ajatusten herättely ja positiivisten kokemusten karttuminen. Tärkeänä roolissa käsityöissä toimivat “minä osaan” -kokemukset, jotka ovat tärkeitä hyvän itsetunnon ja oppimisen kehityksessä. Myös lapsen tuotoksien kehuminen ja niistä annettu positiivinen palaute, luo lapselle onnistumisen tunteita.

Keskustelut

Lapsen kanssa käytävät keskustelut ovat erittäin tärkeitä lapsen kehityksen kannalta. Lapset ovat luonnostaan uteliaita ja tykkäävät olla oppimassa uusia asioita. Keskusteluiden avulla pystytään opettamaan ja selittämään lapselle uusia asioita.

Sadutus

Sadutus on varhaiskasvatuksessa käytettävä dokumentoinninväline. Sadutus korostaa lapsen osallistavaa roolia. Sadutuksessa lapsi kertoo tarinan, jonka aikuinen kirjoittaa ylös sanasta sanaan.

Mediakasvattaja

- Mediakasvattajana toimivat kaikki ne henkilöt, jotka lasta kasvattavat median ympäröimässä maailmassa.
- Mediakasvattajan tulee olla kiinnostunut myös siitä mediamaailmasta, jota lasta kiinnostaa sekä hyödyntää lapsen kokemuksia mediasta.
- Hyvän mediakasvattajan tulee huolehtia, että lasten mediaympäristö on ja pysyy turvallisena, jotta lapsi voi turvallisesti siihen tutustua ja olla osana sitä.
- Mediakasvattajan on tärkeää kunnioittaa sekä tunnistaa lapsien tarpeita liittyen mediaan.
- Mediakasvattajan tulee jatkuvasti kehittää omia mediataitojaan.
- Mediakasvattajan tulee antaa positiivinen malli median käyttämisestä ja mediassa käyttäytymisestä.

Vinkkejä median käyttöön

Ruutuaika ei ole pahasta

-Ei kannata ainoastaan tuijottaa kelloa lapsen ruutuajan suhteen, tärkeämpää on kiinnittää huomiota ruudun sisältöön ja sen mahdollisuuksiin.

Teknologia ei toimi

lastenvahtina

-Laitteet eivät korvaa aikuisen läsnäoloa
-Laite ei yksinään tue lapsen tarvetta vuorovaikutuksesta

Vaaranpaikat netissä

-Pidä huoli ettei lapsi jää yksin median kanssa
- Ole tietoinen miten ja missä lapsi liikkuu netissä

Turva-asetukset

-Turva-asetuksilla pystytään rajoittamaan lasten pääsy tiettyihin sovelluksiin ja nettisivuihin.

Koska nykypäivänä media ympäröi meidän jokapäiväistä elämää, täytyy keskittyä oikeanlaiseen mediakasvatukseen, joka tukee lapsen kehitystä ja taitoja.

Näiden taitojen opettelu kuuluu kaikille ja siksi se on tärkeää, että se on osa jokaisen lapsen varhaiskasvatusta.

Ensisijaisen tärkeää on luotettava vuorovaikutus ja turvallinen ympäristö, jossa lapsi voi harjoittaa omia mediataitojaan.

Lapselle ei saa pakottaa mediaa ja sen käyttöä, vaan pitää kuunnella lasta ja hänen omia mielenkiinnonkohteitaan.

Ota rohkeasti mediakasvatus ja sen mahdollisuudet osaksi lapsen arkea.

**Kiitos,
kun luit!**

Lähteet

painetut

Irisvik, S. & Utriainen, J. 2017. Kuinka kasvattaa diginatiivi. Latvia: Dardezde holografija.

Merilampi, R-S. 2014. Mediakasvatuksen perusteet. Vantaa: Hansaprint.

Stakes ja Opetusministeriö. 2008. Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Mediamuffinssi-hanke. Iisalmi: Painotalo Seiska Oy.

sähköiset

MLL. 2017. Media varhaiskasvatuksessa. Viitattu 3.10.2018.

https://dzmdrerwnq2zx.cloudfront.net/prod/2017/06/28154551/media_varhaiskasvatuksessa_nettiin.pdf

Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Viitattu 15.09.2018.

https://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

THL. 2014. Sadutus. Viitattu 12.10.2018 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyomenetelmat/sadutus>

Yle. 2011. Lue lapselle. Viitattu 3.10.2018 <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2010/12/09/lue-lapselle>

Yle. Media. Mediakompassi. Viitattu 3.10.2018. http://vintti.yle.fi/yle.fi/mediakompassi/mediakompassi/7-luokkalaiset/mediataju/median_viestiopus/media.htm

kuvat

Pexels. Free Stock Photos. Kuvat otettu 16.01.2019. <https://www.pexels.com/>